

tice v času parjenja; ko se edina plodna samička v panju odpravi na svoj poročni let, se pari z več troti. Zaradi enkratne uporabe semena več trotoev je panj sestavljen iz številnih subdružin. Vsaka skupina pa je potomec matice in enega od

kakšnega ducata trotoev, ki jim je uspela kopulacija z matico.

Člani takšnih subdružin se razlikujejo po nalogah v čebelji družini.

Matthias Glaubrecht

Iz »Die Welt«, št. 273/23. 11. 1991

Pisali so некоč

IZ ŽIVLJENJA ČEBEL

Po M. Maeterlincku in prevodu Josipa Westra priredil

M. DEBELAK

»Zdaj, ko so nam knjige povedale vse bistveno, kar nam morejo o tej prastari zadevi povedati, pustimo znanje, ki so ga drugi pridobili, pa si oglejmo čebele z lastnimi očmi!«

(M. Maeterlinck)

V roke mi je prišla knjižica Kmetijske matice iz leta 1929 »Življenje čebel«, ki jo je napisal Maurice Maeterlinck, prevedel in priredil pa Josip Wester. S strokovnimi nasveti mu je pomagal Josip Verbič. Vesel sem, da te knjižice nisem spregledal, hkrati pa mi je žal, da tega bisera čebelarstva leposlovne literature nisem že prej prebral, čeprav sem iz šolskih klopi vedel za pisatelja svetovnega slovesa. Navdušil me je njegov pesniško navdahnjen in filozofsko poglobljen opis čebeljega življenja. Zanimivo razlaga, da v panju, v čebelji družini vlada neka višja, nevidna naravna moč, ki se ji čebelji rod brezpogojno podreja. Imenuje ga »duh panja« – l'esprit de la ruche. Čebelarji se neprestano srečujemo z vprašanji in razmišljanji o čebeljem življenju, hkrati pa tudi spoznavamo, kako malo vemo o njem.

S pisateljevimi poetičnimi opisi se na poseben način srečamo z našimi ljubljankami, ki živijo v drugačnem svetu od našega, polnem nesebične požrtvovalnosti in zavesti o izvrševanju obvez. Ganljive so pisateljeve pripovedi o odrekanju, svobodi, sreči . . . , ki ima pri čebelah drugačno vlogo in drugačen pomen kot pri ljudeh. Priznava

inteligenco teh drobnih živalic, ki so si znale ustvariti in razviti zelo smotno družbeno skupnost, v marsičem vzorno in nedosegljivo za človeška prizadevanja. Oglejmo si skupaj nekaj poglavij iz te knjižice. Kljub velikim dvomom sem si jih drznil nekoliko posodobiti in prirediti. To pomeni, da sem vnovič prevedel kakšno, za današnji čas preveč starinsko besedo (predvsem strokovno) v razumljivejšo, sodobno slovensko, in kakšen del teksta izpustil zaradi nujnih skrajšav. Upam, da boste moja pojasnila sprejeli z dobrohotnim razumevanjem, in vabim vas k prijetnemu branju.

Da bomo vse, kar se med letom dogaja v čebeljem panju, čim preprosteje obravnavali, začnimo s pomladjo, ko se čebele prebujajo in zopet pričenejo delo. Tako bomo videli vse epizode njih življenja, kakor se vrsté druga za drugo: snovanje roja in rojitev, ustvarjanje novega domovanja, porajanje mladih matic, njih borbe in svatovski polet, moritev trotoev in končno povratek v zimsko spanje. Vsako teh epizod bo treba označiti glede njenih zakonov, posebnosti, navad in dogodkov, ki jo povzročajo ali spremljajo. Tako bomo na koncu čebelarkega leta, ki le kratko traja – od aprila do kraja septembra – poznali vse tajnosti medenega gradü.

Preden odpreš čebelji panj, da ga pregledaš, ti za sedaj zadostuje vedeti, da biva v njem ena matica, mati vse družine, več tisoč delavk, ki so nerazvite jalove samice,

in nekaj sto moških čebel, troto; izmed teh bo eden nesrečni izvoljenec bodoče kraljice, ki jo bodo čebele izbrale takoj, ko se bo starica bolj ali manj prostovoljno poslovila.

Kdor prvokrat odpre panj, občuti nekaj tiste vzburjenosti, ki človeka obide, kadar na silo prodre v nekaj neznanega ali kar utegne vsebovati kako veliko presenečenje. S čebelami vedno družimo domnevo, da so preteče, nevarne. Nedoločno se spominjamo čebeljih pikov, ki povzročajo neko posebno bolečino, da ne vemo, s čim bi jo primerjali: peče te nekako suho, utripajoče kakor »pekoči ogenj«, ki se širi po vsem ranjenem ud. Prav kakor da bi bile naše sončne hčerke izsesale iz žgočih žarkov svojega očeta Sonca jedek strup, da morejo z njim uspešno braniti svoje sladke zaklade, ki so si jih v blagodarnih sončnih urah nabrale.

Seveda, kdor panj premalo oprezno odpre, ker ne pozna in ne spoštuje značaja in navad njega družine, se mu le-ta takoj preobrazi v »goreč grm«, plameneč od gneva in junaštva. Pa ni nič lažjega doseči tisto malo spretnosti, ki je potrebna, da moreš brez škode in kazni ravnati z njimi. Treba je le malce dima, da ga zdaj pa zdaj mednje puhneš, malo hladnokrvnosti in nežnosti, pa se dajo sicer dobro oborožene delavke oropati, ne da bi iztegnile svoje želo. Svojega gospodarja sicer ne poznajo niti se ne bojé človeka, vendar če začutijo v svojem hramu dim in če opazijo v njem mirne kretnje čebelarjeve, se jim dozdeva, da tu ne gre za sovražen napad, proti kateremu naj bi se branile, temveč da se je pojavila neka naravna sila ali katastrofa, ki se ji morajo vdati. Namesto da bi začele brezupen boj, se v svoji tokrat prevarani previdnosti odločijo, da raje rešijo vsaj svojo prihodnost: zato planejo nad zaloge medú in ga goltajo, kar morejo, da bi ga nato porabile, kjer koli že, za ustanovitev novega domovanja, če bi se staro razrušilo ali če bi jih kaka sila napotila, da ga zapusté. Nevednež se čuti sprva precej razočaranega, ko pogleda v t. i. opazovalni panj. Bržčas so mu rekli, da skriva ta steklena omarica neizmerno delavnost, neštevilne

umne zakone, čudovito obilico duhovitosti, tajnosti, izkustev, preudarkov, znanja in spretnosti vsake vrste, dognanja in navade kot posledke razumnosti, nenavadnih čutov in vrlin. Zdaj pa vidi le gomezenje malih sivo-rjavkastih jagod, ki so podobne zrnom pražene kave ali suhim rozinam, čepečih v množicah pod steklenimi stenami. Te borne stvarce so na videz bolj mrtve kot žive, njihove kretnje so počasne, neskladne in neumljive. Kdo bi v njih spoznal tiste čudovite svetlobne kapljice, ki so se brez prestanka poglobljale v tisočere cvetne čašice in se zopet dvigale iz njih, ki so polne biserov in zlata? Tu pa v temini trepečejo ter se v nepremični gruči duše: rekel bi, da so kakor bolne jetnice ali ponižane kraljice, ki so jim svetli trenutki usojeni le med bleščečimi cvetkami, od koder se morajo vrniti v poniževalno tesnobo svoje bedne ječe.

Z njimi se godi pač tako kakor z vsakim globljim dejstvom: najprej se nam je treba naučiti, da jih smotno opazujemo. Če bi npr. prebivalec kakega drugega planeta videl, kako naši ljudje skoraj brezčutno prihajajo in odhajajo po ulicah, kakor se pred nekaterimi poslopji ali po trgih prerivajo, kako v domačem zavetju brez vidnega gibanja posedajo, kakor bi bogve česa čakali, bi moral priti do zaključka, da so ti ljudje leni in pomilovanja vredni. Šele polagoma se odkriva mnogostranska zaposlenost, ki tiči v tej navidezni nedelavnosti.

Zares, vsaka teh malih, skoraj negibnih stvarc dela brez prestanka in vsaka ima svoj opravek. Nobena ne pozna počitka in tiste, ki vise ob steklu kakor mrtvi grozdi, opravljajo najbolj skrivnosten in najnapornejši posel: tvorijo in izločajo vosek. Toda o podrobnostih te skrivnostne delavnosti bomo še govorili.

Za sedaj naj zadostuje, da pozornost namenimo najpomembnejši potezi čebelje narave, na lastnost, s katero lahko pojasnimo veliko gnečo in vrvež pri tem zmedenem delu. Čebela je predvsem in še bolj kakor mravlja družabno bitje, saj lahko živi le v skupnosti. Kadar hoče iz gosto obljudenega panja na plano, se mora z glavo preriti skozi živi zid, ki ji zapira pot. Tedaj zapusti čebela svoj svet in se potopi v

prostoru, polnem cvetic, kakor se potapljač pogrezne v morje, polno biserov. Toda v rednih presledkih se mora vrniti v krog svojih tovarišic, kakor mora plavalec zopet zaplavati na površino po zrak. Če ostane sama zunaj, pa naj si najde tam živil v izobilju, kmalu umre tudi ob najugodnejši toplini, ne od lakote ali mraza, temveč od – samote. Le v družbi, med svojo družino v panju črpa tisto nevidno živilo, ki ga more

prav tako malo pogrešati kakor mēd. To njeno potrebo moramo imeti vedno na umu, če hočemo prav pojmovati duh zakonov, ki vladajo v panju. Posamezna čebela v njem ne velja nič, je le nepomembno bitje, krilat člen rodū. Vse njeno življenje je popolno žrtvovanje tistemu neštevilnemu, večnemu bitju, h kateremu pripada sama kot njen drobec . . .

(Nadaljevanje sledi!)

NEKAJ ČEBELARSKIH SPOMINOV

FR. ROJINA – Zg. Šiška – nadaljevanje

Slovenski čebelar – 1936/str. 121

Namesto da bi se odpeljal s prihodnjim vlakom, saj sem imel šole prihodnji dan, se obrnem na peti, vtaknem skoz oba kovčegova roča svojo močno palico, zavijim to za daljšo pot pač pretežko breme na ramo ter zamrmram sam zase: »Pojdem pa peš!« V Črnučah sem si odrezal še eno močno palico, da sem nosil križema na obeh ramah. V Blagovici je jelo snežiti, kot bi junje trgalo, in ko sem prišel ob treh popoldne v Kolovrat, je bilo snega že za celo ped. Truden sem bil pa tako, kot nikdar v vsem svojem življenju; tri tedne me je bolela menda vsaka kita posebej.

Kolovraška župnija je zelo razsežna: od Medije pa skoraj do Blagovice porabiš lahko kar cele tri ure, po širokem je pa tudi zlahka ne prehodiš v dveh urah. Na vsem tem obširnem ozemlju pa nas ni živelo niti 500 duš. Ravnine ni nobene, doline so ozke, ponekod celo tako, da imata potok in ozka cesta vstric komaj prostora, zato so večja in manjša naselja raztresena po višje ležečih krajih; večje vasi, kakršne so drugod po ravnem, ni nobene. Vendar je bilo v mojem času tam razmeroma mnogo jako trdnih posestnikov; velike revščine kot je v bližini mest, takrat ni bilo nikjer. Gorski, oziroma hribovski svet je sicer mogoče obdelovati le z velikim trudom, toda je silno rodovit; pšenica je plenjala izredno dobro. Sadja so imeli in ga imajo gotovo še sedaj v izobilju. Tam je doma prava tepka, tista, ki ima tanek pecelj in je na sončni strani nadahnjena rdečkasto ter daje več in boljšega tepkovca, kot ona zelena s krajšim in debelejšim pecljem. Za sušenje pa je ni bilo slajše hruške od strdenke. Neki čebelar iz Borij mi je pravil, da je neko pomlad po prav slabi letini rešil svoje čebele zgolj z močno hruševko od strdenk. Kuhal jih je v velikem loncu toliko časa, da so se povrele do dobrega, in to gosto tekočino jim je pokladal potem do izdatnejše paše v resju. Prišel ni ob

noben panj, in čebele so ostale popolnoma zdrave. Krmljenje s sladkorjem je bilo takrat še nepoznano. – Od raznih vrst jabolk mi je ostal posebno dobro v spominu slastni vinski jevzgar in pa za sušenje krljev neprekosljiva mila rožca. Mila rožca, kako srčkano ime! – Domače češplje kakor tudi zgodnejše so rodile, da je bilo vse podprto. Nekaj so jih pač nasušili, večino pa so jih pokuhali v žganje, v čemer so bili pravi mojstri. Tako dišeče slivovke niso dobil zlepa. Pa jo je naložil gospodar večji ali manjši sodček na voz in še kaj drugih pridelkov in peljal v Zagorje, nazaj pa druge potreščine za družino, in še mu je od izkupička ostalo za davke, druge stroške in še kaj za slabejše čase. Sleherni posestnik je imel tudi svojo sadno stiskalnico na vzvod z velikanskim pritiskom. Tolkovec so pa napravljali le zgodaj zjutraj, na večer ali ob slabem vremenu, ker so jih sicer preveč nadlegovale čebele, ki so silile na sladki mošt, kakor na med. Kljub obilni pijači, ki so jo imeli doma so bili Koračani trezni, modri in varčni ljudje, gostoljubni pa brez prime-re. Če sem hotel takole kakšno popoldne iti na lov, sem se moral ogibati posameznih naselij ter se držati stranpoti, zakaj da bi šel mimo, ne da bi se oglasil, bi bila takoj velika zamera. Še tako, če me je gospodar slišal kje v bližini streljati, pa da ga nisem obiskal, me je drugič pestil, zakaj da sem bil tako »štmán«, ali kaj so se mi zamerili, da se nisem nekoliko pomudil pri njih. Če je zapazil kje na njivi od mene prej, kot jaz njega, da se mu nisem mogel ogniti, je bilo vsako branjenje zaman, moral sem z njim na dom, pa če bi šel še tako rad svojim potom, kajti vedel sem, da če stopim čez prag, naj naredim čez lov kar križ. Povsod so imeli navado, da so prinesli na mizo najprvo hleb ajdovega kruha, peharček orehov in suhih hrušk in žganja, bodisi slivovke, borovničevca ali bezgovca. Potlej je gospodar odšel, in medtem ko

Nekoč so pisali

IZ ŽIVLJENJA ČEBEL ROJ

M. Maeterlinck, prevod Josip Wester, 1929

Priredil M. DEBELAK

Čebele našega panja so se otresele zimske otrplosti. Matica je začela v prvih dneh februarja leči jajčeca. Delavke že obiskujejo prve pomladanske cvetke. Kmalu zavlada vsepovsod pomlad: kašče in kleti v panju se polnijo z medom in cvetnim prahom; vsak dan se poraja na tisoče čebel. Zajetni težki trotje zapuščajo svoje prostorne celice in se drevé po satju; v družini nastaja vedno večje vrvenje.

Nekak nemir prevzame vso družino; tudi stara matica se vznemirja, ker sluti, da se ji pripravlja nova usoda. Vestno je opravljala svojo dolžnost porodnice, a po izpolnjeni dolžnosti ji prihaja žalost in bridkost. Neka neznana sila ji ogroža mir; kmalu bo morala zapustiti sedež svojega kraljestva, čeprav je vsa ta skupnost njeno delo, ona pa njegova vsebina. Res da matica ni kraljica po človeškem pojmovanju: ona ne daje povelj, temveč se kakor sleherna izmed njenih podanic pokorava skriti sili vrhovne modrosti, ki naj jo, v pričakovanju, da kdaj odkrijemo sedež njenega bitja, za zdaj imenujemo »duh panja«. Ona je mati družine, edino orodje ljubezni; ona je to skupnost ustanovila v negotovosti in bornosti; brez prestanka jo je množila in vse, kar tu živi: delavke, troti, žerke in bube, vse je izšlo iz njenega nedrja, tako tudi mlade princesinje, katerih bližnji porod bo pospešil njen odhod.

»Duh panja«! – Kje je, kam se je utelesil? Le-ta ni podoben posebnemu nagonu ptice, ki si zna spretno zgraditi gnezdo in si poiskati drugo podnebje, takoj ko napoči dan selitve. Tudi ni mehanična navada rodú, ki ga navdaja le slepa volja do življenja in ki se zadene ob vsak vogel slučaja, takoj ko nepričakovana okoliščina prekriža zaporednost pojavov in jih spravi v nered. Nasprotno: ta duh sledi korak za korakom

vsemogočnim okoliščinam kakor razumen in spreten služabnik, ki zna tudi najkočljivejše zapovedi svojega gospodarja obrniti sebi v prid.

Končno določa ta »duh« uro vsakoletne velike žrtve – rojenja – ko vsa družina na višku svojega razvoja in moči novemu zrodu nenadno prepusti vse svoje bogastvo, svoje domovje in vse zaloge, sadove svojega truda, da si poišče daleč odtod, v negotovosti in pomanjkanju, novo domovanje. To je dejanje, ki zavestno ali nezavestno presega mejo človeške morale: oblagodarjeno družino včasih s tem uniči, gotovo pa jo vselej osiromaši in razdvoji, samo da se pokori zakonu, ki velja več kakor blagostanje domačij. Kje neki nastane ta zakon, ki še zdaleč ni tako slepo izdan, kakor bi utegnil kdo misliti? V katerem zboru, v katerem sosvetu, v katerem skupnem okolišu ima svoj sedež ta »duh«, kateremu se vse pokoravajo in ki se sam pokorava neki heroični dolžnosti in pravilu, vselej usmerjenemu v prihodnost?

V našem panju se torej pripravlja rojenje, tista velika žrtev, ki jo zahtevajo bogovi tega naroda. Pokoreč se zahtevam tega »duha«, ki se nam zdi nedoumen, se del čebel pripravlja, da ob določeni uri zapusti svoj rodni dom. Ne odhajajo v trenutku bojazni, tudi ne bežijo po prenatrpanem sklepu iz domovja, ker ga je opustošila lakota, kuga ali vojna. Nikakor ne; svoj pobeg v tujino so že dolgo premišljevale in potrpežljivo pričakovale najugodnejšo uro. Čebele zapustijo svoj dom na višku blagostanja in sreče, ko se po napornem pomladanskem delu velikanska voščena zgradba ponaša s svojimi tisoči lepo urejenimi celicami, polnimi mladega medú in tistega mavričnega prahu, ki se imenuje »čebelni kruhek« in ki je za hrano žerkam.

Nikoli ni panj ličnejši in lepši kakor prav na dan pred usodno odpovedjo. To je zanj ura brez primere, živahna, malce mrzlična in vendar vedra ura obilja in prešernosti.

Takoj ko je »duh« določil usodni trenutek rojenja, ga razglasi ob jutranjem svitu tistega dne, morda tudi že dva ali tri dni prej, zakaj komaj je sonce popilo prvo jutranjo roso, že se zasliši ob panju nenavaden šum in nemir, o čigar pomenu se čebelar redkokdaj moti. Včasih opazi, kakor da se bojijo, obotavljajo, umikajo. Dogaja se celó, da se zlato-prosojni roj snuje več dni zapored, a brez vidnega razloga spet usahne. Ali se je pojavil v tem hipu na nebu kak oblaček, ki ga čebele vidijo, mi pa ne? Ali se je oglasilo v njih zavesti domotožje? Ali razpravljajo na burnem zborovanju o potrebnosti odhoda? Mi o tem prav tako malo vemo kakor o načinu, kako daje »duh panja« svoje odločbe množici na znanje. Čeprav je gotovo, da se čebele med seboj sporazumevajo, ne vemo, ali to delajo po človeški navadi. To brnenje, vonjajoče po medu, to opojno šumenje lepih poletnih dni, ki je čebelarju v najslajšo zabavo, ta visoka pesem dela, ki se ob čebelnjaku dviga in zopet pojema, kdo ve, ali one vse to zaznavajo? Poznajo vso lestvico glasov, ki jih celó mi razločujemo: od najgloblje sreče do jezne pretnje in gneva: poznajo slavonspev matici, znane so jim pesmi o preobilju in psalmi bolesti. In mlade princezinje dvigajo v bojih in pokolih, ki se dogajajo med svatovskim izletom, zategnjen, tajnosten bojni krik. Ali so to slučajni glasovi, ki ne motijo tišine njihove notranjosti? Zdi se, da se čebele prav nič ne menijo za ropot, ki ga delamo okoli panja, ker menda mislijo, da je tak ropot zanje brez pomena, saj ne prihaja iz njihovega sveta. Verjetno pa je, da tudi mi slišimo le neznamenit del tega, kar si imajo one povedati, in da dajejo od sebe raznovrstne skladne glasove, ki jih naša čutila ne morejo zaznati. Vsekakor se morejo čebele med seboj sporazumeti z naravnost zagonetno naglico.

Rojni omami se čebele, kakor se zdi, ne morejo upreti. To je vdanost žrtve, morda podzavestne, a vsekakor od tajnega božanstva zaukazane, to je praznik medú, zmaga

plemena in bodočnosti, to je njim edini dan veselja, razigranosti in pozabljenja, to je edina čebelja nedelja. Tudi je bržčas edini dan, da si utešijo lakoto in docela okusijo slast zaklada, ki so si ga bile nabrale. So kakor osvobodjeni sužnji, nenadoma postavljeni v deželo obilice in svobode. Tako so pijane od veselja, da se nimajo več v oblasti. One, ki se nikdar po nepotrebnem ali neokretno ne zganejo, zdaj prihajajo in odhajajo, izletavajo in se vračajo, da svoje sestrice k pohodu bodre, da ogledavajo, ali je matica že pripravljena, da si svojo nestrpnost mamijo. Dvigajo se dokaj višje kakor navadno; listje visokega drevja okoli čebelnjaka trepeče od njihovega brnenja. Ne poznajo več ne bojazni ne skrbi, niso več divje, malenkostne, nezaupljive, dražljive, nasilne, neugnane. Človek, njihov neznan gospodar, ki ga nikdar ne priznavajo in ki dobiva oblast nad njimi samo s tem, da se prilagaja njihovim delovnim navadam in spoštuje vse njihove zakone – ta človek se jim danes zlahka približa, lahko pretrga tisto šumečo, krožečo zlato-rumeno kopreno, s katero ga nežno zagrinjajo; lahko jih z roko prime in obere kakor jagode z grozda; zakaj tako so pohlevne in krotke kakor vršelo kačjih pastirjev ali nočnih metuljev. Danes se topé v sreči, čeprav ni nič več njihova last, zakaj trdno zaupajo v prihodnost, v vse se vdajajo, nikogar ne ranijo, samo da jih ne ločiš od njihove kraljice, nositeljice tiste lepe prihodnosti.

Toda pravo znamenje še ni dano. V panju vlada nemir, kot ga še nismo videli, in nered, ki ga ne moremo pojasniti. Kadar se čebele vrnejo domov ob navadnem času, pozabijo, da imajo krila: vsaka je na satju skoraj nepremično, a vendar ne brez dela, ki je določen glede na pomen njenega opravka. Zdaj pa se kakor brezglave premikajo v strnjenih skupinah gor in dol po navpičnih stenah kakor drhteče testo, ki ga gnete nevidna roka. V panju hitro narašča toplota, včasih se toliko dvigne, da se začne voščena zgradba mehčati in gubati. Matica je kakor iz sebe in bega po površju šumeče gručice, ki se obrača in vrti okrog sebe. Ali s tem pospešuje ali zadržuje odhod? Ali ukazuje ali jih prosi milosti? Ali ona povzroča to zagonetno razburjenost ali

ji podlega? Po vsem, kar splošno vemo o naravi čebel, se zdi, da se rojenje pripravlja vselej proti volji stare matice.

V trenutku, ko se dá to znamenje, se, dejal bi, vsa mestna vrata hkrati z nenavadnim sunkom na stežaj odpró in črna množica se ulije ali, bolje rečeno, plane v togem, drhtečem, nepretrganem pramenu, ki se nato v zraku razlije in razširi v šumečo mrežo, stkano iz stotisoč prosojnih kril. Nekaj minut vihra ta mreža nad panjem, čudno šumeč kot prosojna svila, ki jo tisoč in tisoč gibkih prstov brez prestanka para in zopet stika. Valuje semtertja, koleba kakor jadro radosti, ki ga nevidne roke v zraku sučejo, zvijajo in razvijajo od cvetk na zemlji gor do sinjine neba... Končno se eno krilo povese, drugo pa dvigne, in štirje, v soncu se kopajoči konci tega žare-

čega plašča se strnejo, da plovejo kakor čaroben prt pod nebom: roj se zopet dviga in razvija v smeri tja proti lipi, hruški ali vrbi, da bi tam znova vase zagrnil posvečeno nositeljico prihodnosti. Tam na veji se matica ustali, da je kakor zlat žebelj, na kate-rega se blagozvočni valčki čebel drug za drugim obešajo, da jo ovijejo kakor z biserno tkanino, iskrečo se od sijaja kril.

Nato vse utihne. Tisti bučni hrup in preteči prt, ki se je kazal, kakor da je stkan iz nešteti groženj in neskončne jeze, ta glušča zlata toča, ki je prej neprestano grozila nad vso okolico: to vse se minuto pozneje pretvori v velik, krotek, miroljuben grozd, viseč na veji in sestojč iz tisočev drobnih živih jagod, ki nepremično in potrpežljivo čakajo, da se vrnejo čebele izvidnice, ki so odletele iskat novo zavetišče.

Bolezni čebel

HUDA GNILOBA ČEBELJE ZALEGE

J. P. Faucon, Laboratoire de pathologie des petits ruminants et des abeilles, 63, Avenue des Arenes, Nice

Prevedel in priredil: prof. dr. J. Senegačnik

Pričujoči članek je prevod oziroma priredba krajšega članka o hudi gnilobi. Ta je v treh delih I. 1990 izšel v francoskem časopisu Zdravje čebele (*La santé de l'abeille*) št. 116, str. 81–84, 117, str. 138–140 in 118, str. 198–203. Avtor je znani francoski strokovnjak za čebelje bolezni, zaposlen v Laboratoriju za patologijo čebel v Nici.

Članek razumljivo in kratko piše o vsem, kar naj bi čebelar vedel o hudi gnilobi. Zanimiv je tudi pristop k zdravljenju oziroma izkoreninjenju, saj se, kot je soditi iz članka, pretresanja čebel lotevajo raje kot pri nas. Pri nas to najraje zaupamo izkušenejšim čebelarjem, seveda pod primernim nadzorom. Ob številnih prispevkih o hudi gnilobi v našem slovenskem glasilu bo to še drobtinica več k naši razgledanosti in ukrepanju, če bo že kje potrebno.

UVOD

Huda gniloba, imenovana tudi ameriška gniloba, pri Slovencih pa čebelja kuga, je po vsem svetu razširjena bolezen čebelje zalege. Ker je zelo huda in ker zelo zmanjšuje stalež čebeljih družin, jo skušajo oblasti zatirati s strogimi predpisi in ukrepi.

Sodeč po Aristotelovih in Plinijevih zapisih, so to bolezen poznali že v starem veku. Bolezen pa ni bila neznana niti našemu velikemu čebelarju Antonu Janši, saj je priporočal, da okužene družine spravimo v obliko roja, jih nato nekaj časa pustimo brez hrane, nato pa jim preskrbimo novo bivališče. L. 1885 so prvič posumili na bakterijski izvor bolezni, to pa je l. 1904 potrdil White, ki je bolezen poimenoval ameriška gniloba. Zatem so hudo gnilobo v Nemčiji opisali Zander, Maasen in Borchert.

Povzročitelj bolezni je bakterija, imenovana *Bacillus larvae*. Javlja se v dveh oblikah: v vegetativni in rezistenčni (tj. odporni). Prehod iz enega stanja v drugo je možen v obeh smereh. Vegetativna oblika je bacil, to je oblika rasti in razmnoževanja, velikosti 2–5 x 0,5–0,8 mikrona. Pokrivajo ga tudi vibracijski bički, vendar je njegova gibljivost slaba. Je gram pozitiven, kar pomeni, da ga je na poseben način možno obarvati.

Če okolje ni več ugodno za razmnoževanje vegetativne oblike in če se pojavijo omejitveni dejavniki, pride do sporulacije, to je do pojava rezistenčne oblike. Bacil se tedaj skrajša, po-

onesnaženja pridelkov in to je zelo pomembno. V primerih močne okužbe pa lahko koncentracijo nekoliko povečamo (do 8 gramov na 10 litrov vode). Poudarjam pa, da so to izkušnje iz čebelarke prakse in da jih bo potrebno še znanstveno potrditi.

Urednik

DOLGOROČNI PROBLEM HOJEVE PAŠE

JOŽE SUHADOLNIK

Mag. Janez Poklukar je v peti številki Slovenskega čebelarja načel zanimivo vprašanje povečanja pridelave gozdnega medu. Sam čebelarim sredi notranjskih gozdov, zato naj navedem nekaj svojih opažanj. Na našem območju je zaradi pomanjkanja drugih medovitih rastlin hoja za čebelarje življenjskega pomena. Žal pa je hoje, vsaj na našem območju, čedalje manj. Vzrokov za to je več.

1. Največji ljubitelji hoje so vsekakor jeleni. Poleti delajo škodo predvsem na polju in njivah, pozimi, ko ni drugega zelenja, pa v gozdu. Predvsem jim teknejo nekajletne jelke, mladi javorji in bresti. Zaradi tega v tistih gozdovih, v katerih živijo jeleni, ni skoraj nobene jelke več.

2. Drugi najhujši sovražnik hojevih go-

zdov je onesnaženo ozračje. Velikansko število hoj se je zaradi tega posušilo. Razveseljivo pa je, da se v zadnjih nekaj letih stanje izboljšuje. Hoje imajo gostejše iglice, popravlja pa se tudi letni prirastek v višino.

3. V bližini radarja na Ljubljanskem vrhu so se posušile prav vse hoje.

4. Strokovnjaki v Gozdnem gospodarstvu so v zadnjih desetletjih v želji po čimvečjem zaslužku podrli ne samo suhe in bolne, ampak tudi številne popolnoma zdrave hoje. Na velikih površinah so hoje povsem posekali, nato pa so območja zasadili s smrekami, vendar te pri nas skoraj ne medijo.

Skrajni čas je, da začnemo sanirati hojeve gozdove. Zato bi morali lovci, gozdarji in čebelarji uskladiti svoje interese.

Nekoč so pisali

IZ ŽIVLJENJA ČEBEL

M. Maeterlinck, prevod Josip Wester I. 1924

priredil M. DEBELAK

MATICA

Matica je v očeh asketičnih delavk, njenih hčera, tisti ljubezenski član družine, ki ga ne morejo pogrešati in ki jim je svet, četudi je malce neokreten in pogosto otročji. Zato pa tudi ravnajo z njo obzirno kakor z materjo, ki je v varuški oskrbi. V požrtvovalni vdanosti jo brezmejno spoštujejo. Zanj hranijo najčistejši, posebno precejeni in skoraj popolnoma prebarvani med. Vedno jo spremlja telesna straža liktorjev, kakor jih naziva rimski pisatelj *Plinius*; ti pazijo nanjo noč in dan, ji lajšajo njen materinski posel, ji pripravljajo celice, da leže vanje jajčeca, jo negujejo, božajo, pitajo, snažijo, celo njene odpadke vsrkavajo. Če se ji kaj

neprijetnega pripeti, se ta novica takoj razširi v družini; vse se gnete okrog nje in jo miluje.

Če odzameš matico iz panja in se čebele ne morejo nadejati nadomestka, bodisi ker ni zapustila kraljičine zalege bodisi ker v celicah ni delavskih žerk, starih manj kot tri dni – zakaj vsaka delavska žerka, še ne tri dni stara, se da s posebno prehrano preobraziti v matično nimfo – če torej matico v takih okoliščinah zapleniš in odneseš daleč od domačega panja in čebele to izgubo opazijo – večkrat minejo dve do tri ure, da vse to izvedo, tako obširno je njih domovanje – tedaj kmalu zastane skoraj vse delo. Vnemar pusté zalego, del

družine blodi semtertja po panju, išoč svojo mater, druge izletavajo, da bi jo našle kje zunaj. Venci delavk, zaposlenih z graditvijo satja, se trgajo in ločijo; nabiralke medu ne obiskujejo več cvetic; straže pri žrelu zapuščajo svoje postojanke in tuje roparice ter vsakršne medene zajedavke, ki so za kak nepričakovan priboljšek vedno na preži, svobodno prihajajo in odhajajo, ne da bi čebele skrbele za težko nabrani zaklad. Občina polagoma obuboža, njene prebivalke, vse malodušne, kmalu podležejo žalosti in bedi, četudi jim zunaj poletje odpira vse svoje cvetke.

Če pa jim daš matico, še preden jim je izguba postala nepopravljivo dejstvo in še preden so izgube nenadomestljive – čebele so namreč kakor ljudje: nesreča in obup, če dalj časa traja, jim zmeša pamet in pokvari značaj – če jim torej po nekoliko urah vrneš matico, ji pripravijo izredno ganljiv sprejem. Vse se krog nje gnetejo in kopičijo, lezejo druga čez drugo, jo mimogrede nežno božajo s tipalkami, ki vsebujejo dokaj še nepojasnenih čutil, ji nudijo medu in jo v gneči spremljajo do matičinega domovanja. Tedaj je red zopet vzpostavljen in povsod se spet začne delo – od notranjih valilnic tja do skrajnih prizidkov, kjer je shranjen prebitek bere. V črnih pramenih izletavajo nabiralke in se včasih že v manj kot treh minutah vračajo, polne nektarja in obnožine. Roparje in zaplečnike pa preženejo ali pomorijo in v panju zopet zabri tisti rahli, značilni spev sreče, obenem iskren slavospev matici, ki je zopet navzoča.

Na tisoče primerov imamo za to neomejeno požrtovalnost in vdanost delavk do matice. V vsaki nesreči, ki zadene to malo republiko, bodisi da po človeški nasilnosti ali nevednosti propade ves panj ali posamezni sati bodisi da zaradi mraza, lakote ali bolezni propade vsa družina, ostane matica skoraj vselej do zadnjega čila, tako da jo najdeš živo pod mrtvimi trupli njenih zvestih hčerá. Vse jo varujejo, ji lajšajo beg, jo ščitijo in krijejo s svojimi telesi, hranijo zanjio najtečnejšo pičo in zadnjo kapljo medú. Dokler je matica pri življenju, teh »nedolžnih pivk rose« ne obide malodušnost, pa če jih zadene še tolika nesreča.

Razderi jim dvajsetkrat zapored satje, od vzemi jim zalego in živež, zaradi tega še ne bodo obupavale nad prihodnostjo. Čeprav je smrt med njimi neusmiljeno kosila, čeprav so sestradne in skrčene na tako majhno krdelce, da s težavo skrivajo svojo matico pred očmi sovražnikov, vzpostavijo v svoji zgradbi red, preskrbijo si zopet čim prej zalogo, si znova razdelijo opravila, kakor to zahteva njihovo nesrečno stanje – da je le matica med njimi! Takoj zopet delajo s potrpežljivostjo, vnemo, previdnostjo in vztrajnostjo, kakršne v naravi zlepa ne najdeš.

Če imaš matico v oblasti, tedaj obvladuješ takorekoč dušo in usodo panja. Po načinu, kako z matico ravnaš ali kako se – bolje rečeno – z njo igraš, moreš rojenje izzvati in ga pomnožiti, moreš ga preprečiti ali omejiti, moreš roje družiti ali razdvajati, moreš izseljevanje družine uravnati. Vsekakor je matica nekak živ simbol, ki predstavlja kakor vsi simboli neko manj vidno ali bolj splošno načelo; čebelar se mora tega zavedati, če se noče izpostaviti več kakor eni težavi. Sploh pa čebele nikdar ne pozabijo, da vlada nad njihovo vidno, kratkoživo kraljico druga, njih prava kraljica, nesnovna in trajna: to je njih nepremenljiva višja ideja ...

Bodi s to višjo idejo kakor koli, to pač stoji, da čebele v svoji matici obožujejo bolj neminljivi obstanek svojega rodú kakor matico samo. Čebele niso niti malo čustvene; če se katera vrne z dela tako težko poškodovana, da jo imajo druge za nesposobno za opravljanje službe, jo brez usmiljenja izženó. A vendar se ne more reči, da niso dovzetne za neko posebno vrsto vdanosti do svoje matere: izmed vseh drugih jo poznajo. Tudi če je stara, bedna, onemogla, straže pri vhodu ne dovolijo pristopa drugi, neznani matici, najsi bo še tako mlada, čvrsta in rodovitna. To je eno izmed osnovnih pravil njihove policije, ki ga utegnejo le včasih prekršiti – ko je medena doba na višku; takrat spustijo v panj tudi kako tujo delavko, seveda, če je dobro obložena.

Čim pa postane matica popolnoma jalova, jo nadomestijo z eno izmed tistih, ki so

jih vzgojile v vališču mladih matic. Kaj v tem primeru storijo s starko?

Ne ve se točno; toda včasih se čebelarju pripeti, da najde na satju krasno matico v polnem cvetu mladosti, prav v ozadju pa, v temnem koticu, staro »majko«, mršavo in hromo. Podoba je, da v takem primeru varujejo starko pred sovraštvom mlade tek-mice, ki misli le na njeno smrt; matici se namreč med seboj slepo sovražita, tako da srdito navalita druga na drugo, če se znaj-deta pod isto streho. Zato radi verjamemo, da pripravijo čebele stari matici nekako skrito, tiho zavetišče, da tam v skromnem koticu mirno konča svoje dni.

S tem smo se zopet dotaknili ene izmed tisočernih ugank, ki jih skriva to voščeno kraljestvo, in zopet lahko ugotovimo, da navade čebele nikakor niso fatalistične. Čebele se pokoravajo precej bolj zamota-nim zakonom, kakor so tisti, ki jih poznamo mi.

Toda mi smo brezobzirni, ker vsak čas motimo naravne zakone, ki so za čebele povsem nespremenljivi. Vsak dan jih sprav-ljamo v položaj, v kakršnem bi bili mi sami, če bi nam kdo ukinil zakone težnosti, pro-stora, svetlobe ali smrti.

Kaj storijo čebele, če jim s silo ali z zvijačo denemo še eno matico v panj? Po naravni poti se to ni nikoli zgodilo, odkar so čebele na svetu, saj za to skrbijo straže pri žrelu. V tem primeru čebele ne izgubijo pameti, ampak obe načeli, ki ju spoštujejo kakor božje zapovedi, spravijo v čudovit sklad. Prvo načelo je: Materinstvo je edin-stveno in se ne sme nikdar kršiti, razen če je matica jalova; a tudi v tem primeru le izjemoma. Drago, še bolj čudovito načelo, ki ga tudi ne smejo prekršiti, a se ga vendar nekako zvijačno ognejo, se glasi: Vsaki kraljevski osebi pripada neke vrste nedota-kljivost. Kaj lahko bi bilo čebelam, da vri-njenko s tisoč strupenimi želi prebodejo; tako bi umrla in njim bi ne preostalo nič drugega, kakor da iz panja odstranijo njeno mrtvo truplo. Toda čeprav imajo svoje želo vedno pripravljeno, da ga lahko sproti upo-rabijo, kadar je treba trote, sovražnike ali roparje moriti, ga nikoli ne uporabijo proti matici, kakor ga tudi matica nikoli ne upo-

rablja ne proti človeku, ne proti živali, ne proti navadni čebeli. Svoje kraljevsko oro-žje, ki ni kakor pri delavkah ravno, temveč zakrivljeno kakor turška sablja, uporabi ma-tica samo v boju proti sebi enaki nasprotni-ci, t.j. proti drugi matici.

Ni je čebele, ki bi si drznila krvavo umoriti kraljico. Zato se vselej, kadar red in napre-dek čebelje družine zahtevata smrt matice, prizadevajo, da dajo taki nasilni smrti vsaj videz naravne smrti: zločin porazdelijo na neskončno majhne deleže v taki obliki, da postane umor anonimen, t.j. brez krivca. Kako to naredijo? Vrinjeno matico »povije-jo«, to se pravi: vso jo zakrijejo in opletejo s svojimi telesi. Okrog nje naredijo takore-koč živo ječo, v kateri se jetnica ne more ganiti. Tako ujeto držijo vse dotlej, dokler matica od lakote ne umre ali se ne zaduši.

Če pa se med tem pojavi zakonita matica in se, ker čuti tekmovalko, pokaže priprav-ljeno, da jo napade, se gibljive stene te ječe takoj odprejo; čebele razširijo svoj krog okoli obeh nasprotnic in ne da bi se zavzele za to ali ono stranko pozorno, toda nepri-stransko opazujejo ta dvoboj. Samo matica sme iztegniti želo proti matici, samo ona, ki v svojem nedrju skriva malodane milijon življenj, ima očitno pravico, da z enim samim bodljajem povzroči milijon smrti.

Za čebelarja je posebno težko, da uvede novo matico ali jo zamenja. Zanimivo je vedeti, h kakšni previdnosti in kako zaple-tenimi zvijačami se mora človek zateči, če hoče uveljaviti svojo namero in prevarati te male živalce. Kakor so bistrumne in živijo vedno v dobri nadi, tako sprejemajo z ganljivim pogumom najbolj nepričakovane dogodke in vidijo v njih kakor se zdi, le neko novo, toda nujno muhasto igro nara-ve. Skratka: človek kljub vsej njihovi pridno-sti in obupnem neredu, ki ga povzroča s svojimi drznimi zvijačami, vedno računa s čudovito paktičnim smislom čebel, z neiz-črpnim zakladom njihovih zakonov in pre-senetljivih navad, z njihovo redoljubnostjo in miroljubnostjo, z njihovim smislom za splošnost, z njihovim zaupanjem v prihod-nost, z njihovo spretno odločnostjo in z resnobnim, nesebičnim značajem, pred-vsem pa z njihovo vztrajnostjo pri opravlja-nju dolžnosti . . .

in so jih morali čebelarji sproti krmiti. Kdor v tej zares kritični dobi ni začel krmiti na zalego, je svoje čebelje družine močno prizadel. Matice so namreč prenehale zalegati in čebele so kmalu porabile neznatne medene zaloge v mediščih ter načele zlate rezerve v plodiščih, namenjene za zimsko zalogo. V tej hudi vročini je šlo tokrat zares za biti ali ne biti. Večina čebelarjev je pridno krmila in vsak drugi ali tretji večer dodajala po pol litra sladkorne raztopine ali pa že prej dodala pogače. Čebelje družine so si zdaj opomogle, matice so zalegale in sredi septembra so imele kar šest ali sedem satov zalege. Mlade čebele, ki so se izvalile, pa so porok za uspešno prezimovanje. Letošnja čebelarska sezona se je torej končala že po kostanjevi paši. To se sicer dogaja vsako leto, vendar je letos suša uničila vsako medenje, ki se je včasih le pojavljalo v poznejših dneh, ko so čebele paberkovalle na jesenskem cvetju in otavi.

Zdaj pa še pogled čez novo državno mejo na Hrvaško. Naši prevažalci so upravičeno zaskrbljeni, kaj bo v prihodnje, saj odnosi z našimi sosedi niso najboljše. Res je, da to ne velja za hrvaške čebelarje, s katerimi smo bili vedno dobri prijatelji. Kljub temu pa je letos le malo čebelarjev peljalo čebele na njihove paše.

Vsi so se dobro odrezali. Paša je bila tam zelo dobra. Omenil sem že akacijo, za njo pa je dobro medila amorfa, kostanj ni dal nič več kot pri nas, medili pa so sončnica, meta, dren in bela detelja. Kljub vročini in suši so čebele na močvirnem Lonjskem

polju nabrale po pol kilograma na dan. Ko pa je vročina popustila, so nabrale tudi po kilogram ali dva. Tako so napolnile medišča in čebelarji so dobro točili. O žepku nimamo nobenih vesti. Podatkov nismo uspeli dobiti niti pri prijateljih čebelarjih niti pri hrvaški zvezi. Meja z Liko in s Krajino, kamor so vozili naši čebelarji, je namreč trdno zaprta in neprehodna. Naš prijatelj dr. Palian iz Gospića nam je približno pred mesecem javil, da je dobro medil žajbelj, v Gospiću in okolici pa tudi lipa in travniki. Kako pa je bilo z materino dušico in jesensko reso, nismo mogli zvedeti, ker telefoni molčijo.

In pri kraju smo. Letina, kot smo videli, je bila v prvi polovici leta še kar dobra, v drugi pa popolnoma zanič. Upajmo, da so čebelarji čebele dobro nakrmili in da so družine živalne. Le take bodo zdrave dočakale pomlad. Nam čebelarjem pa seveda spet ostane upanje, da bo bolje, oziroma da bo prihodnje leto zamedila hoja. Strokovnjaki namreč napovedujejo, da bo gotovo medila, saj se znaki za to vselej pokažejo že septembra. Kadar se namreč na hojevih vejicah pojavijo sušice in kapljice mane, je to zanesljivo znamenje za medenje v prihodnjem letu. Morda res. Spomnimo se, da so imeli naši čebelarski predniki lep pregovor: »Kadar hoja septembra zavmedi, prodaj volí in kupi čebele.« Volov sicer nimamo, imamo pa čebele, ki nas bodo morda le nagradile za našo vztrajnost.

Medu letos ni veliko. Njegova cena je od 300 do 400 tolarjev, sladkor pa je od 70 do 80 tolarjev. Čebelarji tožijo, da med slabo prodajajo, saj ljudje zanj nimajo denarja.

Nekoč so pisali

IZ ŽIVLJENJA ČEBEL

M. Maeterlinck, prevod Josip Wester I. 1924

priredil M. DEBELAK

(Tretje nadaljevanje)

SVATBENI POLET

Zdaj pogledjmo, kako poteka oplemenitev matice. Tudi tu uporablja narava izredna

sredstva, da pospeši spojitve samcev in samic iz različnih panjev.

Deviška matica živi v gneči svoje družine v panju. Obkroža jo na stotine trotov, dobro rejenih, vedno pijanih od medu. Edini razlog

za njih obstanek je, da oplodijo matico. Toda kljub neprestanemu stiku dveh nemirnih spolov, ki bi povsod drugje premagala vse zapreke, se oplemenitev nikdar ne opravi v panju in še nikoli ni uspelo, da bi se oplodila ujeta matica. Ljubimci se sučejo okrog nje, vendar je ne prepoznajo, dokler biva sredi med njimi. Iščejo jo v zračnem prostoru, v najbolj skritih globelih horizonta, ne da bi slutili, da so z njo še na istem satu spali in se pri hrupnem odhodu morda vanjo zaletavali. Dejal bi, da jo njihove krasne oči, ki pokrivajo vso njihovo glavo kakor svetla čelada, spoznajo in si jo zaželejo še le tedaj, ko plove po azurju. Vsak dan od enajste do tretje ure, ko je sonce na višku, se požene trop teh perjanikov iskat kraljevske ljubice, ki je teže dostopna kakor kraljična v stari bajki. Okrog nje kroži dvajset do trideset družb, ki so priletele iz vseh panjev v okolici, da ji dajejo svatovsko spremstvo z več kot deset tisoč snubci. Izmed njih bo le eden izbran za tisti edini ljubezenski objem, ki traja le eno minuto in ki ga v istem času zaroči s srečo in s smrtjo. Vsi drugi zaplečniki bodo kot nepotrebni brneli okoli tesno objetega para in bodo kmalu poginili, ne da bi še kdaj doživeli tak usodni dogodek.

Ta presenetljiva in brezumna razsipnost narave ni pretirana. V močnejših panjih se nahaja štiri ali petsto trotov, v izprijenih ali oslabeledih pa jih je včasih štiri do pet tisoč; zakaj čim bolj panj propada, tem več trotov poraja. Lahko se reče, da čebelnjak, v katerem je deset družin, pošlje v danem trenutku povprečno kakih deset tisoč trotov v ozračje; od teh jih bo imelo kvečjemu deset do petnajst srečo, da opravijo edino dejanje, za katerega so rojeni.

Doma pa izčrpavajo troti sladke zaklade; neutrudno delo petih ali šestih delavk komaj zadostuje, da redi požrešno in prešerno lenobo enega takega zajedavca, ki mu le usta neprestano delajo. Priroda je pač vselej radodarna, kadar gre za opravke ali ugodnosti ljubezni, skopari pa pri delovnih organih in orodju. Posebno stroga je proti vsemu, kar ljudje imenujejo krepot; nasprotno pa ne varčuje ne z dragulji ne z milostjo, ki jih trosi na pot zaljubljenecem, četudi povsem neznatnim. Na vse strani

kliče: »Družite in množite se! Ni drugega zakona od ljubezni!« S pritajenim glasom pa dostavlja: »In potem se vzdržujte sami, kakor veste in znate! To ni več moja skrb.«

Mislim, da jih je prav malo, ki so prodrli v skrivnost matične svatbe, saj poteka v brezmejnosti, v bleščeči nebesni sinjini. Opazujemo pa lahko, kako se nevesta pri svojem odhodu obotavlja in kako se kot poročenka vrača s svatovanja.

Čeprav je nestrpna, čaka svoj dan in svojo uro v senci hrama, da se čudovito jutro razlije po svatovskem ozračju. Všeč ji je trenutek, ko še malce rose moči listje in cvetje, ko še zadnji hlad jutra kljubuje dnevnemu žaru kakor gola devica v objemu zagovednega vojnika. Tedaj se pojavi na pragu sredi med delavkami. Te je ne opazijo, ker se brigajo za svoje posle. Matica se požene najprej nazaj ter se dva ali trikrat spusti na brado pred žrelom; šele, ko si je v svoj spomin vtisnila lice in položaj svojega kraljestva, ki ga doslej še ni videla od zunaj, se dvigne kakor puščica navpično v sinjino. Tako se vzpne v višino in sončno vedrino, kamor druge čebele nikdar ne morejo.

Troti pa iz daljave opazijo ta pojav mlade device in zaduhajo čarobni vonj, ki se širi od panja do panja. Takoj se združijo v trope in planejo po njenem sledu v to morje razigranosti. Ona pa, vzhičena od zanosa svojih kril in pokorna veličastnemu zakonu svojega rodú, ki sedaj izbira zanjo ljubimca in dopušča, da jo doseže le najmočnejši, ona se dviga više in više. Sveži zrak ji prvič vha v vdusnice in kipi kakor nebeška kri v tisočeri cevkah, vodečih v oba zračna mešička, ki zavzemata polovico trupa. Venomer se dviga, dokler ne doseže samotnega prostora, kjer ne more nobena ptica motiti njenega misterija. Še vedno se dviga, a četa trotov, za njo brnečih, se krči in redči. Slabiči, betežniki, starci, pohabljeni in mršavci se odmikajo in izgublajo v praznini. Končno jih ostane v visokem azurju le še majhen, a neutruden trop. Matica se dvigne še z zadnjim naporom svojih kril in glej, izbranec, navdan od nedoumne moči, jo doseže, objame, prodre in tesno zapleteni parček, vzhičen od dvojnega žara,

kroži v trenutni spirali navzgor v smrtonosni ljubavni omotici.

Večina bitij se nejasno zaveda, da nekaj usoden slučaj kakor prosojna mrena loči smrt od ljubezni in da je globoko v naravi prisotna tudi misel, da je treba umreti, kadar se življenje oddaja. Bržčas pripisuje ta podedovana bojazen tolikšen pomen ljubezni. Prav tu pa se ta misel prikaže v svoji prvotni enostavnosti . . .

Čim je v zraku trot matico oplemenil, se mu trup odpre, plodilni organ se izloči in potegne za seboj vse drobovje; krila mu omahnejo in truplo, zadeto od poročne strele, prazno strmoglavi v brezdanjost . . .

Zaradi križne oplemenitve narava hoče, da se trot in matica spojeta le pod sinjim nebom. Ker pa je to nebo polno nešteti nevarnosti, ker ga prevevajo mrzli vetrovi, viharji in vrtinci ter ga oživljajo ptice, žuželke, vodne kapljice, ki se morajo tudi pokoravati neomajnim zakonom, je narava poskrbela, da je oploditev končana v kar najkrajšem času. In to je opravljeno z bliskovito naglo smrtjo trotovo. Zadostuje le trenuten objem, nasledek oploditve pa se izpolni v nevestinih ledjih.

Matica se iz sinjih višin naglo vrne v svoj panj; na zadku ji kakor svilen praporček plapolca razmotano drobovje njenega ljubimca. Nekateri čebeloslovci trdijo, da ob vrnitvi matice delavke kažejo veliko veselje. Večkrat sem opazoval ta povratek s svatbe in reči moram, da nisem opazil nikake posebne razigranosti, razen če je šlo za prav mlado matico, ki je bila odletela na čelu roja in je ona edino upanje pred kratkim ustanovljene družine. V takem primeru vse delavke kakor norčave hitijo matici naproti, da jo sprejmejo. Sicer pa jo navadno pozabijo, čeprav preti velika nevarnost prihodnosti rodu. Čebele so dobro poskrbele za vse do tistega trenutka, ko dovolijo matici pokol njenih rivalk. Takoj po tem pa njihov nagon izgine v njihovi razboritosti se pojavi neka vrzel. Videti so bolj ali manj brezskrbne: dvigajo glave, morda opazijo morilno dokazilo oplemenitve, toda še so nezaupljive in ne kažejo veselja, kot ga pričakujemo. Kot pozitivna in za iluzije malo dovzetna bitja pričakujejo bržčas dru-

gačnih dokazov, preden se vdajo splošnemu veselju.

Napačno bi bilo, če bi hotel kdo logično in povsem po človeško pojasniti vsa občutja teh majčkenih bitij, ki so tako različna od nas. Pri čebelah in tudi pri drugih živalih ki imajo v sebi odsev naše umetnosti, redko spoznamo vse tisto, kar piše v knjigah. Preveč je raznih okoliščin, ki jih ne poznamo. Zakaj naj bi jih prikazovali popolnejše, kakor so v resnici? Zakaj naj bi jim pripisovali to, česar nimajo?

Brezbriznost čebel pa ni enotna. Čim matica, vsa upehana, pristane na bradi pred žrelom, se zbere okrog nje skupina delavk, ki jo spremijo v notranji dvor, kamor sonce, ta junak vseh čebeljih praznikov, stopa le s previdnimi koraki. A tudi matica se ne razburja nič bolj kot njena družina, saj v tistih ozkih možganih praktične barske kraljice ni dosti mesta za občutja. Odslej nima druge skrbi, kakor da se čim prej znebi nerodnega spomina na svojega ljubimca, ker jo pri kretnjah ovira: počene in se otrese nepotrebnih organov, ki jih delavke nemudoma odnesejo in zavržejo; zakaj trot ji je dal vse, kar je imel, in še dokaj več, kakor je bilo potrebno. Matica v svojem plodilnem mešičku ne obdrži drugega kot semenski sok, v katerem plava na milijone klic, ki bodo druga za drugo oplajale mimo polzeča jajčeca tja do zadnjega dne ter v temi njenega nedrja nadaljevale čudovito spojitve moškega in ženskega elementa, da se iz nje porajajo delavke. Čudno se je vse preokrenilo: ona, samica, oskrbuje moški princip, trot pa ženskega!

Zdaj, ko je obdarjena z dvojnimi spolom, ko tiči v njej neizčrpna moška moč, začenja matica svoje pravo življenje. Nikdar več ne zapusti panja, ne vidi več svetlobe, razen če izleti z rojem; njena plodnost preneha šele, ko se ji bliža smrt.

Nenavadna svatba je bila to, bajnejše si ne moremo niti zasanjati: visoko v sinjem zraku, polna tragike, ki jo sila poželenja dvigne nad vsakdanjost, bliskovita smrtna in neminljiva, edinstvena in omamna, samotarska in brezkraina. Zares čudovita svatovska omama, ko se v najčistejšem in najlepšem, kar ima ta svet, v deviškem

prostoru brez mejá, v vzvišeni jasni ve-
drega neba, pojavi smrt v najlepšem tre-
nutku sreče. V nepozabnem objemu se je

za dolgo prihodnost združilo dvoje življenj
v enem in istem telesu.

(Konec)

Biodinamično čebelarjenje

ČEBELARJENJE Z UPOŠTEVANJEM KOZMIČNIH RITMOV

MATTHIAS K. THUN – Prevedla Meta Vrhunc

V Sloveniji sem imel nekaj predavanj o
vplivu kozmičnih ritmov na čebele. Preda-
vanja so vzbudila precejšnje zanimanje in
čebelarji so me zaprosili, naj svoja dogna-
nja tudi zapišem.

Dandanes večini ljudi ni lahko verjeti v
vpliv kozmičnih ritmov. Razvoj tehnike in
elektronike človeku vse bolj onemogoča
spoznavanje naravnih zakonitosti in pove-
zovanje z njimi. Preučevanje naravnih za-
konitosti je v navadi le tam, kjer se človek
spopada z ekološko škodo, ne pa tudi pri
preučevanju vpliva kozmičnih ritmov na
okolje in življenje. V poljedelstvu, zadnje
čase pa tudi v čebelarstvu, se kaže nova
slika. Na obeh področjih so nastale velike
težave, zlasti zdravstvene. Zato so začeli
iskati ustrezne možnosti, zdaj pa so že
vidni tudi rezultati.

Med prizadevanji te vrste je najstarejši
biološko-dinamičen način gospodarjenja,
kot ga je osnoval antropozof dr. Rudolf
Steiner. Oživil je številna področja življenja,
med njimi tudi poljedelstvo in čebelarstvo.
Rudolf Steiner je vedno opozarjal, da je
življenje nasploh zelo odvisno od kozmičnih
ritmov in da ga prav ti pravzaprav uravna-
vajo.

Poskuse z rastlinami opravljajo že 40 let,
s čebelami pa 25 let. Z njimi se želimo
približati zakonitostim kozmičnih ritmov.
Rezultate vsako leto objavljajo v setvenem
koledarju Marie in Matthiasa K. Thuna. Ker
je preveden tudi v slovenščino, so izsledki
dostopni vsakomur.

Čebela ima v naravi pomembno mesto,
saj je njena vloga zelo vsestranska. Če
človek ne pozna dobro medsebojne pove-
zave, meni, da je panj pač majhna tovarna

medu. Poznavalec pa seveda ve, da je
nabiranje medu le eno od čebeljih opravil,
saj imajo čebele še druge naloge, ki so za
naravo, za rast rastlin še pomembnejše kot
nabiranje medu.

Vsakemu poljedelcu se zdi samo po sebi
umevno, da je za številne rastline pač
potrebno, da čebela prenaša cvetni prah.

Za potrebe medicine pa čebele pridelajo
tudi čebelji vosek, čebelji strup in propolis.

Rudolf Steiner v t.i. Poljedelskem tečaju
opozarja tudi na rezultate duhovnih razi-
skav. Določene sile okolja so namreč prav
zaradi delovanja insektov razporejene tako,
da rastlinsko rast samo omogočajo, zato je
nujno, da človek skrbi za navzočnost čebel.
Če koristna žuželka manjka, se škodljivci
preveč razmnožijo.

V predavanjih O BITJU ČEBEL je dr.
Rudolf Steiner to povedal še bolj jasno.
Vedno, kadar insekt obiše cvet, izloči na
cvet tudi majhne količine svojega strupa,
»kajti če se to ne bi zgodilo in cvetlica ne
bi dobila strupov, ki jih potrebuje, bi morala
čez nekaj časa umreti«.

Tako kot za plodnost naših njiv potrebu-
jemo živali, da rastline dobijo pravo mož-
nost za rast, potrebujemo na tistem delu
rastline, ki raste nad zemljo, čebelo, da
rastlinam omogoči rast. Vendar pa je to
zelo poenostavljen prikaz.

Za čebelarjenje sem se odločil zato, ker
sem spoznal nenadomestljivo vlogo čebe-
larstva za poljedelstvo. Intenzivno ukvarja-
nje s čebelami mi je omogočilo, da čebele
in njihovo delovanje pobliže spoznam. Zato
pa je bilo treba vsak dan opazovati čebele,
občasno celo v krajših razmikih.

(Nadaljevanje prihodnjič)